

HUIS VAN DE KERKMUZIEK

nieuwsbrief december 2020

Inhoud

Van de voorzitter: van Advent naar Kerst	1
Vakbond voor kerkmusici?.....	3
Idiofoon	3
O-Antifonen.....	4
Ontheemde koorzangers (1).....	5
Ontheemde koorzangers (2).....	6
Calvin Symposium on Worship 2021	6
Oproep: een boek voor de bibliotheek.....	7
Klankhonger	8

1

Van de voorzitter: van Advent naar Kerst

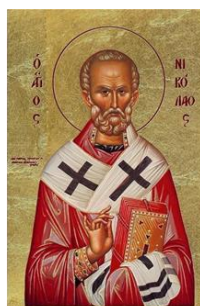
door Aviva Boissevain

Donker is de aarde,
de bomen zijn nu kaal.
Voor het kwaad bewaar' ons
de dapp're Michael,
de dapp're Michael.

Heilige Sint Maarten,
hij schonk ons offerkracht.
Advent is nu gekomen
en heel de wereld wacht,
en heel de wereld wacht.

Nicolaas wil helpen
een beter mens te zijn.
Opdat het kerstlicht strale
in onze harten rein,
in onze harten rein.

Michael schonk ons de moed om vanuit de zomer de donkere tijd in te gaan,
naar binnen te keren. Sint Maarten leert ons te delen en goed te doen. Sint
Nicolaas gaat weer een stapje verder, de cadeaus worden persoonlijker,

gedichten en surprises helpen ons een spiegel voor te houden, mild en vriendelijk. Wat zijn onze sterke kanten, onze kwaliteiten en waar moet nog aan gewerkt worden opdat het kerstlicht ook binnen ons kan stralen? Door deze reflectie is het Sinterklaasfeest onlosmakelijk verbonden met de Adventstijd. Een tijd die we kunnen zien als een nieuw begin. De strijd van Michaël komt tot een eind.

Het woord Advent komt van het Latijnse woord adventus, komst. Wat op ons toekomt. Licht op aarde. De Adventstijd is een tijd van verwachting. Zijn wij in staat om dit verwachten te beleven als een hoopvol, vreugdevol uitzien? Wij leven deze periode als stilte na de stormen van de herfsttijd. Wij zijn op weg naar de langste nacht, het licht wordt steeds schaarser. We keren naar binnen toe. Paars is de kleur die hierbij hoort. En de muziek wakkert ons aan.

Maar nu dwingen de omstandigheden ons tot wachten. Binnen en buiten de kerk. En dan blijkt verwachten opeens een stuk moeilijker. Waar het tempo van één kaars per week laat zien hoe bewust we het wachten kunnen doorleven, voelen wij nu meer dan ooit dat wij het nauwelijks meer opbrengen. Hoe lang nog? Op momenten dat wij naar buiten willen keren, ons met mensen willen verbinden, is dat heel moeilijk geworden. Houden we dit vol? Alledaagse dingen waar we tot voor kort niet over nadachten zo vanzelfsprekend waren ze, kunnen niet meer. Bij en met mensen zijn. En het wachten duurt al lang. Wanneer zal de nacht eindelijk verdwijnen?

De adventstijd is er om ons te laten beseffen dat we, wat er ook gebeurt, altijd bezig moeten blijven met de vraag: 'Hoe kunnen we nu verder?' Want hoe verkeerd dingen ook kunnen lopen of anders dan gedacht, een mens mag altijd opnieuw beginnen. Wat jammer daarom dat het onverwachte, het onbekende, dat wat wij niet kunnen voorzien en niet van tevoren kunnen bedenken, door ons vaak snel geassocieerd wordt met iets engs. Zou de toekomst onze verwachting niet ook kunnen overtreffen op een positieve manier? Niet alleen nare dingen komen onverwacht, onverwachte toelagen horen ook bij het leven. Dingen waar we niet meer op hadden gerekend, die we niet meer hadden durven dromen, in de veronderstelling: 'Dat komt toch nooit meer goed.'

De komende dagen zullen voor sommige mensen in plaats van feestelijk ook moeilijk zijn. Laat ons juist op die momenten beseffen dat verwachtingen ook volstrekt ónverwacht kunnen uitkomen. Want een wonder komt heel zachtjes aan.

Vakbond voor kerkmusici?

Toen de kerkdeuren op slot gingen en de kerkmuziek stilviel, was het voor velen die actief zijn rond kerk en muziek de vraag: wat nu? Word ik doorbetaald? Waar komt mijn inkomen vandaan als ik voorlopig geen geld krijg omdat ik toch niet speel of zing? Wat gaat de toekomst brengen als men vindt dat werken met youtube-opnamen veel minder gedoe oplevert dan werken met ‘echte’ mensen? De kwetsbare positie van liturgische muziek en allen die op dat terrein werkzaam zijn werd duidelijk. Op zich is die kwetsbaarheid niet nieuw, wél kwam nu de schijnwerper erop te staan.

Juist in deze periode werd er een belangrijke stap gezet. De KVOK en het Huis van de Kerkmuziek gingen in gesprek met de vakbond CNV over de belangenbehartiging van kerkmusici. Dat resulteerde in de mogelijkheid dat kerkmusici lid kunnen worden van CNV Kerk & Ideëel. Peter Ouwerkerk, die met Wim Ruessink dit gesprek voerde, maakte de uitkomst van de gesprekken openbaar tijdens de jaarvergadering van de KVOK en de VGK. In *Muziek & Liturgie* verscheen er vervolgens een uitgebreid artikel over. Dit artikel is via de van het Huis van de Kerkmuziek te lezen, namelijk de [pagina over de Generale Regeling](#). Het advies? Wordt lid van CNV Kerk & Ideëel.

Idiofoon

door Wim Ruessink

Dat viel nog niet mee om dat aambeeld de kerk in te krijgen. Op zich was het een koud kunstje om het ding te regelen. Mijn buurman van destijds was hoefsmid-op-wielen en had er wel één achter in zijn bus staan. En natuurlijk mocht ik dat mobiele aambeeldje (‘slechts’ 80 kilo schoon aan de haak) wel even lenen voor m’n muzikale avontuurtje, mét de smidshamer en lederen smidsschort erbij. Op zich niets nieuws hoor, het aambeeld staat te boek als een heus muziekinstrument. Het behoort tot de zogenaamde *idiofonen*. Neefje van de gong, nichtje van de koebel. Giuseppe Verdi schreef er een heus *Aambeeldkoor* voor in zijn opera *Il Trovatore*.

Toen LB 447 nog Gezang 23 was in het *Liedboek voor de Kerken* gaf ik het aambeeld een prominente plaats in het liturgisch centrum. We zetten het in bij het derde couplet, om het omvormingsproces naar gerechtigheid kracht bij te zetten. Het ritme waarmee geslagen werd was afgeleid van het eenvoudige ritmische motief van de melodie: kort-kort-lang, kort-kort-lang, enz.

*En een smidse is 't huis onzes Heren
maakt het zwaard tot een ploegschaar,
de speer tot een zicht.*

tekst Jan Wit (1914-1980)

melodie Frits Mehrrens (1922-1975)

In: Nienke van Andel (red.), *Iedere dag een nieuw begin,
dagelijks op weg met het Liedboek.*
Boekencentrum, Zoetermeer 2015

O-Antifonen

4

Vanaf vandaag, 17 december, wordt het Magnificat in de vespers omlijst door de O-antifonen. Zeven antifonen, die stuk voor stuk beginnen met 'O...', gevolgd door een benaming voor Christus (ontleend aan de Bijbel): *Sapientiae* – Wijsheid, *Adonai* – Heer, *Radix Jesse* – Wortel van Isaï, *Oriens* – Dageraad, *Rex gentium* – Koning van de volken, *Emmanuel* – E/Immanuel. Elke antifofoon is zo een aanroep, gedenkend van karakter, uitlopend op een korte gebedsfrase.

Door de zeven dagen heen openbaart zich – taalkundig verscholen – ook zoiets als aftellen in omgekeerde richting:

O **S**apientiae • O **A**donai • O **R**adix Jesse • O **O**riens • O **R**ex gentium • O **E**mmanuel

ERO CRAS 2AR3 ORE

morgen zal ik er zijn

Niet iedereen woont met een klooster binnen handbereik, als je op dit moment de diensten al zou kunnen bijwonen. Daarom een suggestie: luister elke avond een compositie over deze Magnificat-antifonen van Advent. Zeven suggesties, simpelweg op alfabetische volgorde, inclusief een bewerking over het op deze

antifonen gebaseerde en overbekende lied. De volgorde is vrij, dus tel op eigen wijze af richting het hoogfeest van Kerst:

Ero Cras. Gaudete!

1	Marc Antoine Charpentier, <i>Antiennes 'O' de l'avent</i> (c. 1693)	Marc-Antoine Charpentier (1643-1704) Antiennes "O" de l'avent, Les Arts Florissants – YouTube
2	Bob Chilcott, <i>Advent Antiphons</i> (2005)	Advent Antiphons: No. 1. O Sapientia – YouTube
3	gregoriaans	O Sapientia – YouTube
4	Zoltan Kodaly, <i>Adventi ének</i> (1973)	Budapesti Monteverdi Kórus – Adventi ének – YouTube
5	Hans Leenders, <i>O-Antifonen</i> (2007)	O Antifonen, H.Leenders – YouTube
7	Arvo Pärt, <i>Sieben Magnificat-Antiphonen</i> (1988/1991)	Arvo Pärt: Sieben Magnificat – Antiphonen – YouTube
8	Herman Strategier, <i>O-Antifonen</i> (1953/1985)	Herman Strategier: Zeven O-antifonen voor de Advent – YouTube

5

Voor wie er geen genoeg van kan krijgen nog een paar suggesties:

Pawel Lukaszewski, <i>O Antiphons</i> (1996/1998)	Paweł Łukaszewski O Sapientia – YouTube
O-antifonen uit Cyprus (13 ^{de} eeuw)	Cypriot Advent Antiphons. Paul Van Nevel - YouTube Zie voor een toelichting: Track List by 'Huelgas Ensemble - Cypriot Advent Antiphons' (mymusicbase.ru)
U2, <i>White as snow</i> (2009)	U2 > Discography > Lyrics > White As Snow

Ontheemde koorzangers (1)

Dat koren behalve een muzikaal doel ook een sterk sociaal aspect hebben weet iedereen die met koren werkt of in een koor zingt. Het is dus ook niet zo gek dat de corona-pandemie er ook voor deze sector stevig inhakt. Hanna Rijken, theoloog, musicus en liturgiewetenschapper, zette een enquête uit onder zangers die in de kerkelijke praktijk functioneren. Het eerste resultaat, na de sluiting van dit onderzoek op 15 december jl. was dat velen zich ontheemd voelen, en bovendien dat men de band met de kerk kwijtraakt.

Het Nederlands Dagblad sprak hierover met Hanna Rijken: [Corona zorgt voor veel eenzaamheid bij koorzangers | Nederlands Dagblad](#)

Ontheemde koorzangers (2)

Het Nederlands Kamerkoor start in januari met een podcastserie over corona in de korenwereld:

Sinds het begin van de pandemie voltrekt er zich een stille ramp in de Nederlandse korensector. Koren staan op omvallen, dirigenten zitten zonder werk en de sociale functie van de wekelijkse koorrepetities valt bijna helemaal weg. Om de achterliggende verhalen uit de korenwereld aan het licht te brengen hebben, zowel de pijnlijke als de ontroerende verhalen, heeft het Nederlands Kamerkoor het initiatief genomen om een podcastserie op te nemen. Hiervoor hebben we jouw hulp nodig!

In de podcast gaan twee journalisten in gesprek met gasten vanuit de hele korenwereld: van amateurzangers en dirigenten zonder werk tot professionele koorzangers en bestuurders van netwerkorganisaties. Ze vragen daarom naar reactie. Hoe dat gaat lees je op deze pagina van de site van het NKK: [Podcast korenwereld in coronatijd.](#)

6

Calvin Symposium on Worship 2021

Ieder jaar vindt in januari in Amerika het *Calvin Symposium on Worship* plaats. Onder normale omstandigheden is dat een breed opgezette, driedaagse conferentie die uitgaat van het *Calvin Institute of Worship* in Grand Rapids, Michigan.

Ook in Nederland geniet dit instituut enige bekendheid, bijvoorbeeld via Eredienst Creatief, of via John Witvliet (hoogleraar aan Calvin University en Calvin Theological Seminary, en tevens directeur van het Calvin Institute of Worship), die met enige regelmaat ook in Nederland te horen is.

In verband met Covid-19 zal de conferentie van 2021 geheel online plaatsvinden. Dat biedt onverwachte mogelijkheden, want de conferentie kan nu zonder verre vliegreis worden bijgewoond. Wel is het nodig om je te registreren, en dat kan gratis en voor niets!

Bij vieringen en webinars speelt natuurlijk wel het tijdsverschil. Maar er is daarnaast ook een bijzonder uitgebreid aanbod van *On-Demand Content* en *Crowd-Sourced Wisdom*, zoals het zo mooi heet, en dat alles kan gedurende de conferentie op eigen tijd worden beluisterd of bekeken.

Het *Calvin Symposium on Worship* vindt plaats van 6-26 januari 2021. Inschrijven kan nu al.

Zie voor alle informatie [hier](#).

CALVIN INSTITUTE OF CHRISTIAN WORSHIP
for the study and renewal of worship

RESOURCES GRANTS EVENTS ABOUT

Home » Symposium on Worship

Online Calvin Symposium on Worship 2021

Art by Virginia Wienaga

January 6–26, 2021

You are warmly invited to register now for a free online learning experience held January 6–26, 2021, on key topics and themes in worship and the Christian life at the Calvin Symposium on Worship. This online experience is designed for all kinds of learners: students, faculty, artists, musicians, pastors, preachers, scholars, teachers, worship leaders and planners, and all interested worshippers around the world.

7

Oproep: een boek voor de bibliotheek

Welk boek rond kerkmuziek en/of liturgie is naar jouw mening zo waardevol dat je het graag onder de aandacht brengt? En waarom, wat maakt het zo zinvol?

Zo'n boek is het waard om in de [Bibliotheek](#) van het Huis van de Kerkmuziek te worden gezet. Niet letterlijk en ook niet digitaal. Maar wel door het in beeld te brengen en duidelijk te maken wat de waarde van het boek in kwestie is.

Je bent van harte uitgenodigd om een boek onder de aandacht te brengen. Beschrijf in 300 à 400 woorden kort en kernachtig de inhoud

(klik op de afbeelding)

Zingen van binnenuit. Een wegwijzer, geschreven door Hein Vrijdag

'Zingen van binnenuit' - dat gaat niet over het innerlijk van de uitvoerende. Het gaat wel over de binnenkant van de muziek. In de woorden van Hein Vrijdag, de auteur van dit boek:

'Zingen van binnenuit betekent: zingen vanuit de muziek, aandacht geven aan alle elementen waaruit een zangstuk is opgebouwd: de tekst, de melodie, het tempo, het ritme, de harmonie, de dynamiek, de beelden, soms zelfs de akoestiek. Uit de muziek halen wat erin zit. Elk element vanuit zijn eigen zeggingskracht tot bloei brengen.'

Hein Vrijdag beweegt zich tussen dat wat voorgegeven is aan de ene kant (een compositie) en dat wat tot stand moet komen aan de andere kant (de uitvoering van die compositie). Bemiddeling, dus. Daarbij kun je jezelf centraal stellen, maar Vrijdag is heel duidelijk: het gaat om dat wat je bemiddelt. Pas als je daar diep in duikt, ontdekt wat er allemaal in zit en wat de zeggingskracht van al die elementen is, pas

van het boek, én geef vooral ook aan wat dit boek te bieden heeft voor ieder die actief is op het gebied van kerkmuziek en liturgie of die een liefhebber is.

Kijk ook nu alvast in de [Bibliotheek](#).

Klankhonger

door Anje de Heer

Het Sinterklaasjournaal bezorgde mij een existentiële ervaring. (Inderdaad, ik ben een van die vele volwassen kijkers.) Er moest ergens een zak met cadeautjes worden afgeleverd. De camera zoomde in op pieten en gebouw. Hoe dichterbij ze kwamen hoe luider klonk van binnenuit gezang. Samenzang. Gemeentezang. Een van de klassieke sinterklaasliederen. 'Wie komt er alle jaren' of 'Op de hoge, hoge daken'. Ik schoot helemaal vol.

Raar natuurlijk, zelfs in mijn jaren als sintgelovige is me dat nooit overkomen. Maar nu... er werd op het scherm een werkelijkheid opgeroepen waar corona geen vat op had. Natuurlijk, Sint werkte thuis, er moesten wat vaker handen worden gewassen en zo nu en dan riep iemand wat over anderhalve meter, maar dat was het dan ook. Nabijheid was gewoon, net zoals samen zingen. Dat laatste werd nog onderstreept toen er, nadat er ritueel op de deur was gebonsd, twee blij verraste volwassenen naar buiten kwamen rennen: o, kom er eens kijken!

Een werkelijkheid waarin samen zingen gewoon is, daar snak ik naar en velen met mij. Zoals social distancing tot huidhonger leidt, zo leidt niet-samen-kunnen-zingen tot... ja, tot wat? Samenzanghonger? Trillingshonger? Klankhonger? Ik zing echt wel, iedere avond na de maaltijd, tijdens digitale vieringen. Toen op zondag 6 december via zo'n viering Liedboek 745 klonk – Sint Nicolaas, alweer - zette ik mij na afloop gelijk achter de piano om het lied, en vooral die melodie, nogmaals aan te heffen. Ik zing zelfs zonder dat ik het in de gaten heb, zeggen anderen. Maar samen zingen, samen tot één klankstroom worden, een door melodie, tekst, adem, gezamenlijkheid en gelijktijdigheid opgeroepen en eerder onbevroede ruimte binnengaan, dat soort grenservaringen heb je in je eentje zingend niet zo snel. We ontwennen het samen zingen, zei een predikant bezorgd, en ik zag een barre, kale liturgische toekomst opdoemen.

Opnieuw samen kunnen zingen tijdens vieringen: als dat in beeld komt zing ik over *tidings of comfort en joy!* Dat het in 2021 zo mag zijn! Dat kerkmusici dan zullen voorgaan en dat al die ontwende zangers in hun ademstroom mogen meekomen.

God rest ye, merry gentlemen (m/v), nu én in 2021!

